

Planlegging for attraktiv og bærekraftig by- og stedsutvikling

Ida Stenbråten Harildstad, utredningsleder KDD

Regionkonferansen Follo- og Mosseregionen 15.11.2023

„Postgården,” Ski 1935

Tillatt offentliggjort av Generalstaben.

Flyfoto 48.
Enerett Per Aas.

Ski stasjon

Foto: Jernbanemagasinet «Isen't Ski lovely?» 2017

Kolbotn 1936. Foto: Ukjent/Norsk Jernbanemuseum

PLANLEGGING FOR ATTRAKTIV OG BÆREKRAFTIG STEDSUTVIKLING

PLANLEGGING FOR ATTRAKTIV OG KLIMA- OG MILJØMESSIG & SOSIAL & ØKONOMISK BÆREKRAFTIG STEDSUTVIKLING

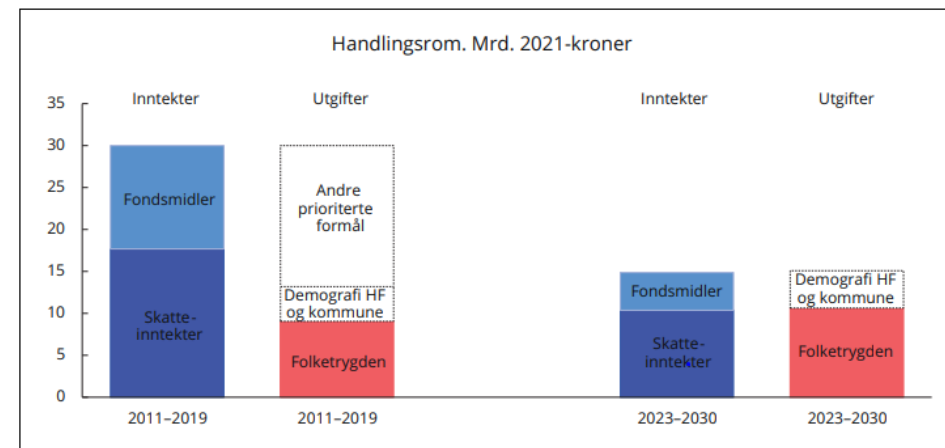
A close-up photograph of a woman with dark hair, smiling broadly as she looks through a pair of silver binoculars. The background is blurred with bokeh lights in shades of teal and yellow. A semi-transparent grey horizontal bar is overlaid across the middle of the image, containing the text.

UTFORDRINGER (OG MULIGHETER)

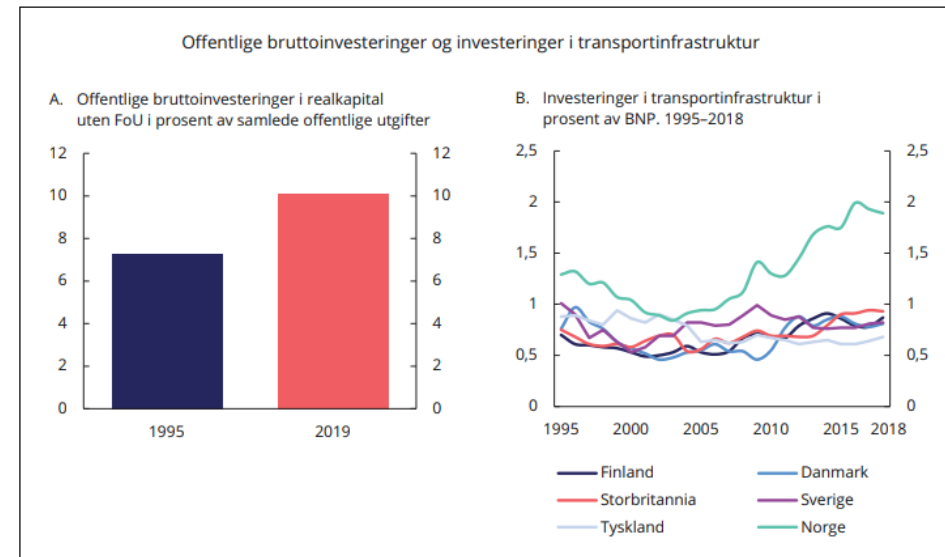
Utfordringer for norsk økonomi

Perspektivmeldingen (2021) drøfter viktige utfordringer for norsk økonomi, for offentlige finanser og for videreføring av de norske velferdsordningene i et langsiktig perspektiv. De langsiktige utfordringene:

- endrede internasjonale rammebetingelser
- klimaendringer
- endringer i befolkningen og arbeidslivet
- endrede økonomiske forutsetninger

Figur 1.6 Anslått årlig vekst i strukturelle skatte- og avgiftsinntekter, vekst i bruk av olje- og fondsinntekter, folketrygden og demografidrevne kostnader i helseforetakene og kommunesektoren. Mrd. 2021-kroner
Kilde: Finansdepartementet.

Figur 1.11 Offentlige bruttoinvesteringer i realkapital uten FoU i prosent av samlede offentlige utgifter og investeringer i transportinfrastruktur i prosent av BNP¹

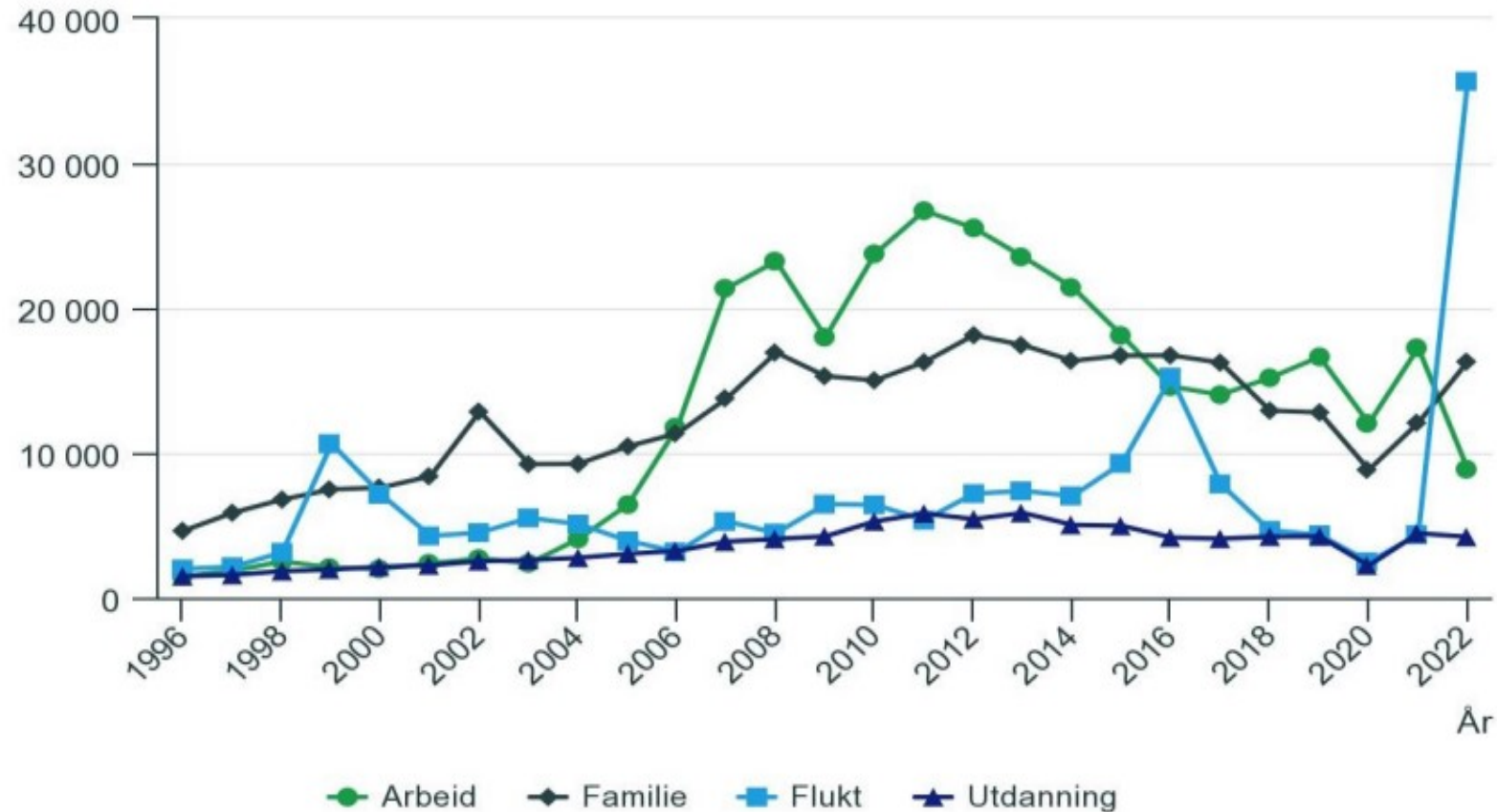
¹ For Norge oppgis samlede investeringer som andel av fastlands-BNP.
Kilder: OECD og Statistisk sentralbyrå.

Innvandringen endrer karakter

Innvandringer etter innvandringsgrunn¹

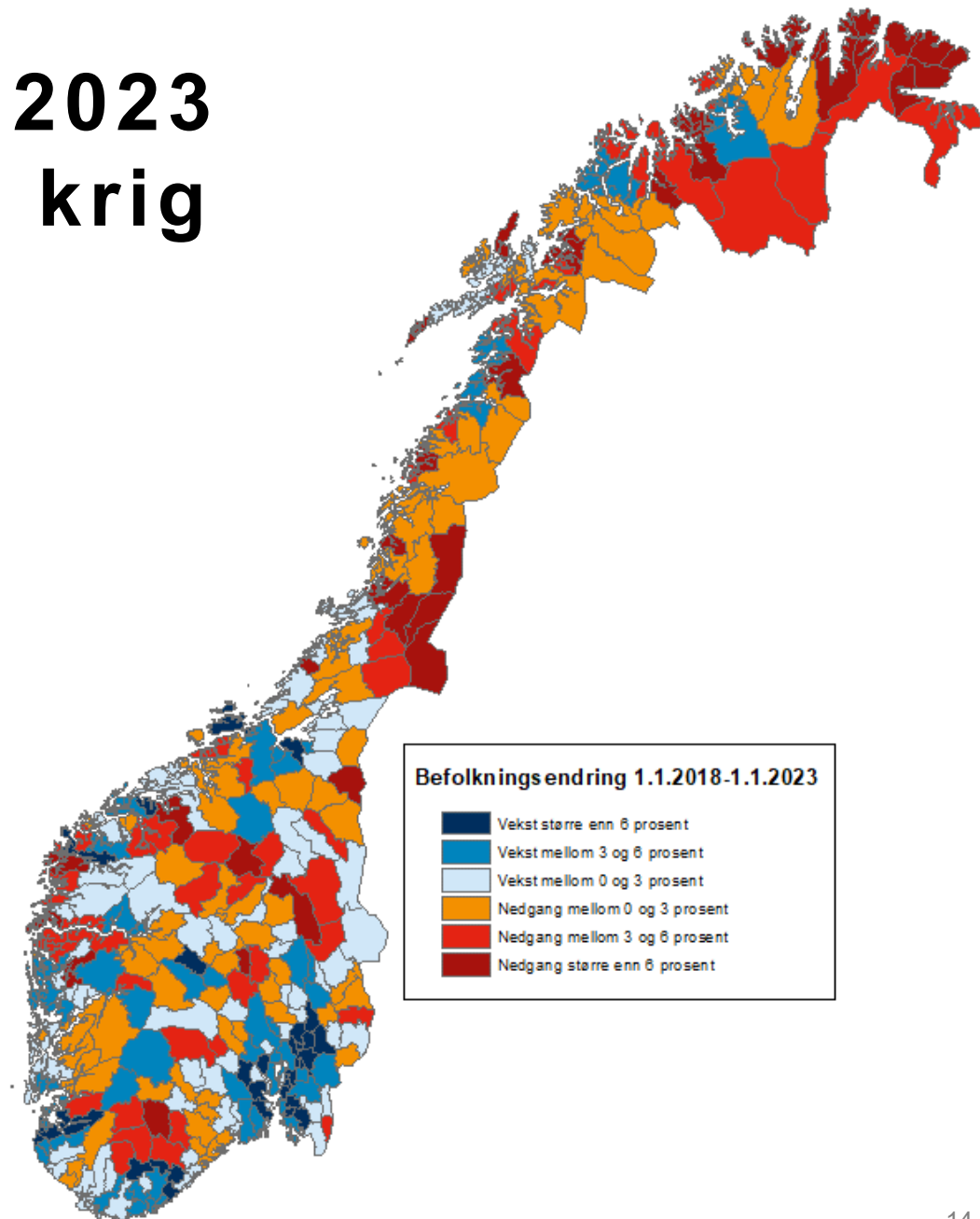
Innvandringer

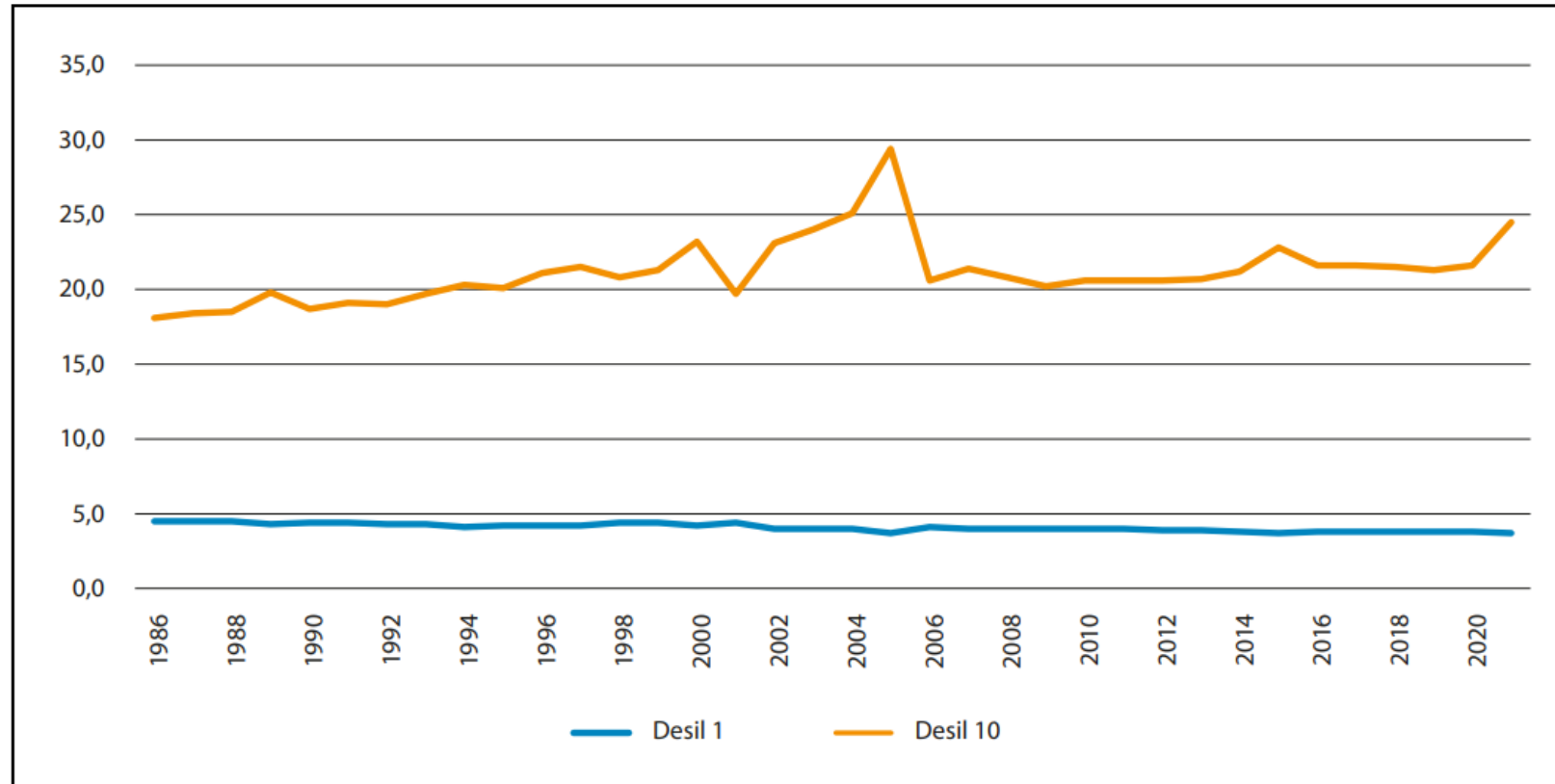
Regionale utviklingstrekk 2023

– kort sikt: fra pandemi til krig

- Arbeidsmarked
  - Lavere ledighet enn før korona, og sterk vekst i sysselsettingen i sentrale kommuner
- Demografi
  - Stor innvandring av ukrainere som blir bosatt desentralt
  - Sterkeste veksten i distriktskommuner noensinne
  - Fremdeles sterkest vekst i sentrale kommuner

Gode levekår men økende ulikhet

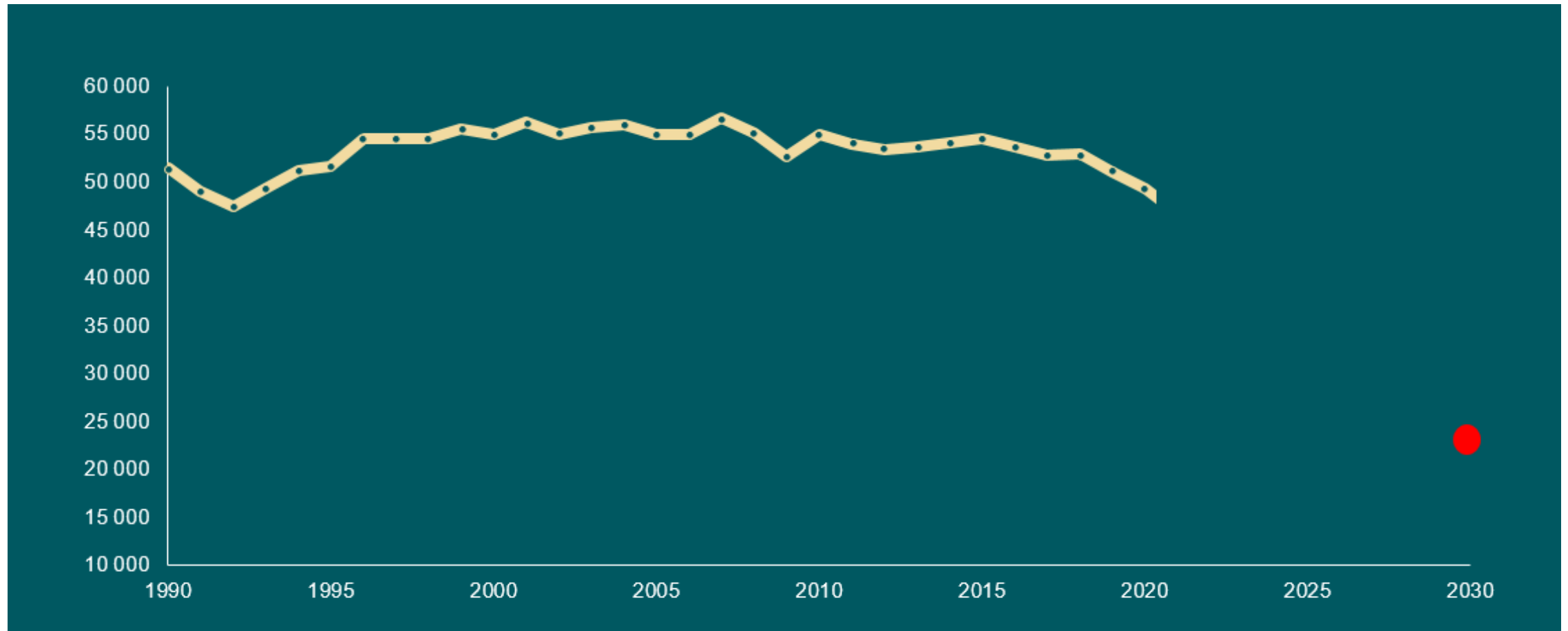

Figur 2.1 Inntektsfordeling per forbrukseining, etter år, desil 1 (blå) og desil 10 (oransje). Prosent.

Kjelde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet.

Omstilling til lavutslippssamfunnet

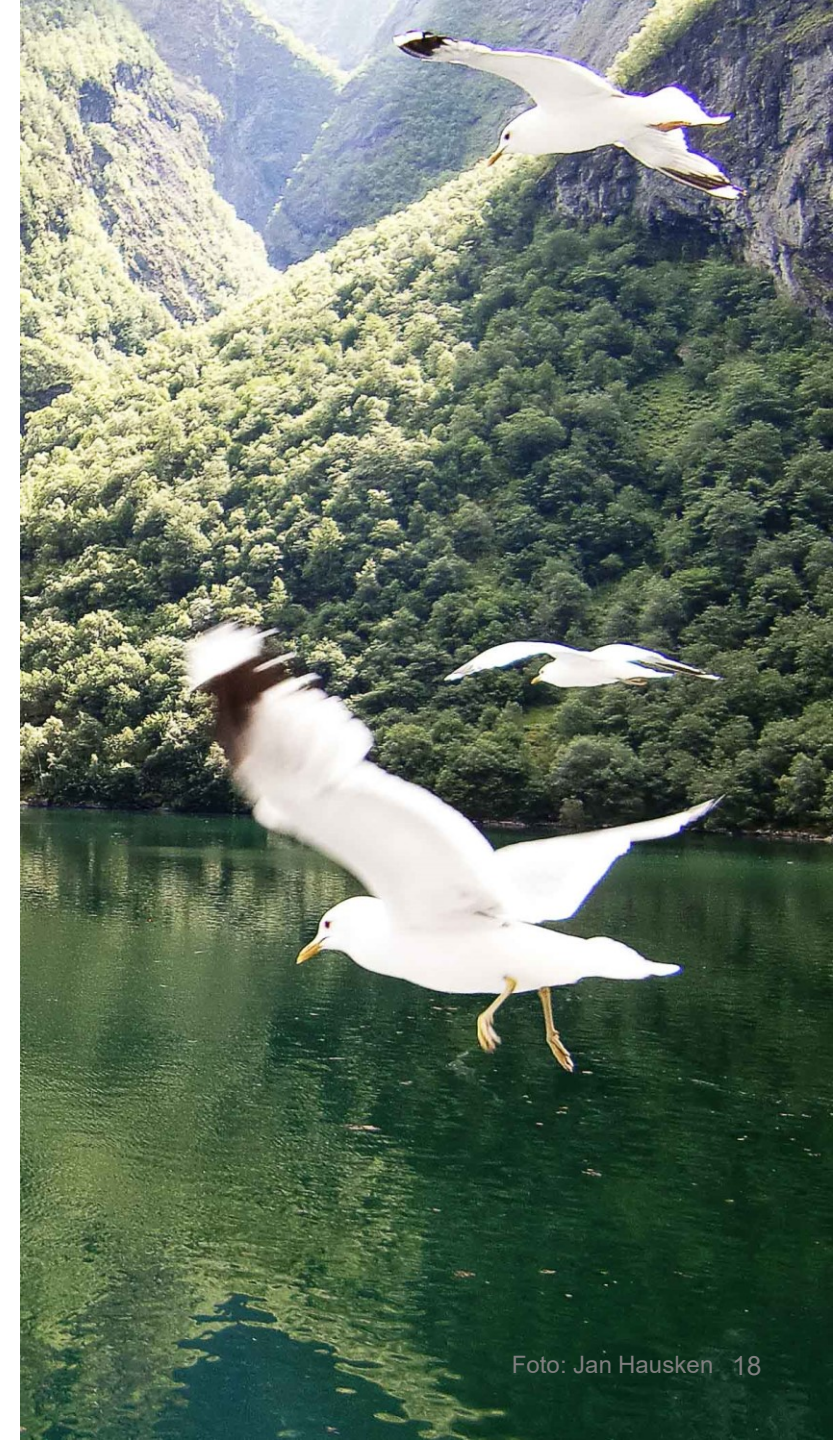
Klimaendringer og sikkerhet

- Grenseoverskridende og langsiktig utfordring for norsk sikkerhet
- Truer samfunnssikkerhet og setter liv og helse i fare
- Klimaendringene skjer raskere enn antatt, og omfanget er større enn forventet
- I Norge: våtere, villere og varmere
- Utvikle et klimarobust samfunn

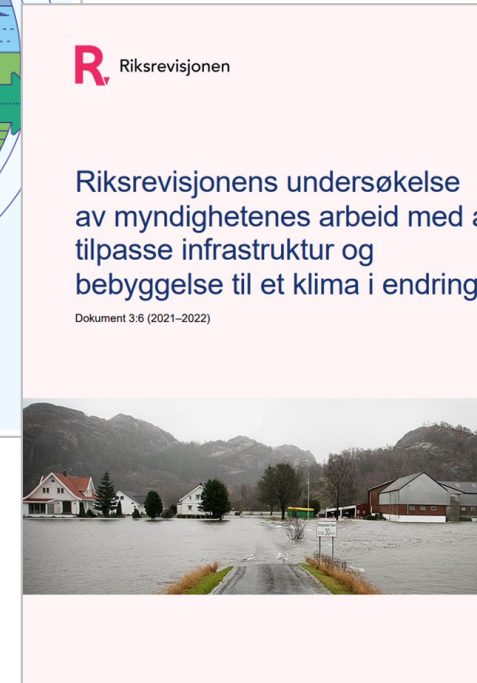
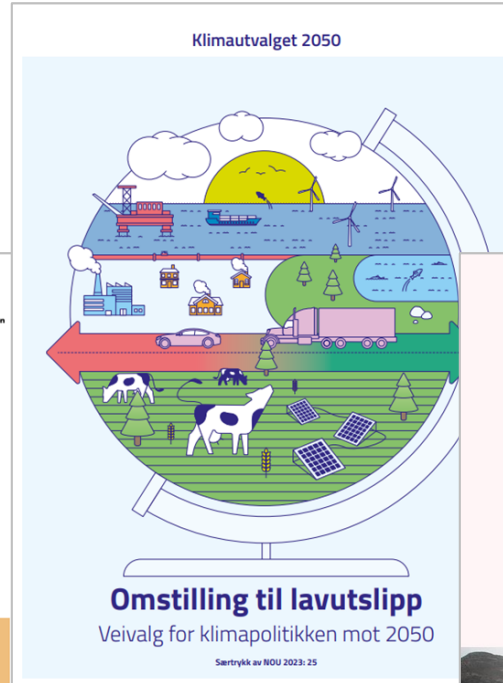

Naturkrise

- Naturavtalen som ble besluttet i Montreal inneholder både målet om at minst 30 % av land og hav på jorden skal bevares innen 2030 og målet om at all natur skal forvaltes bærekraftig
- I avtalen er det også et mål om at 30% av naturen som i dag er ødelagt skal restaureres innen 2030

«Dagens arealbruk er ikke bærekraftig»

...ett eksempel...

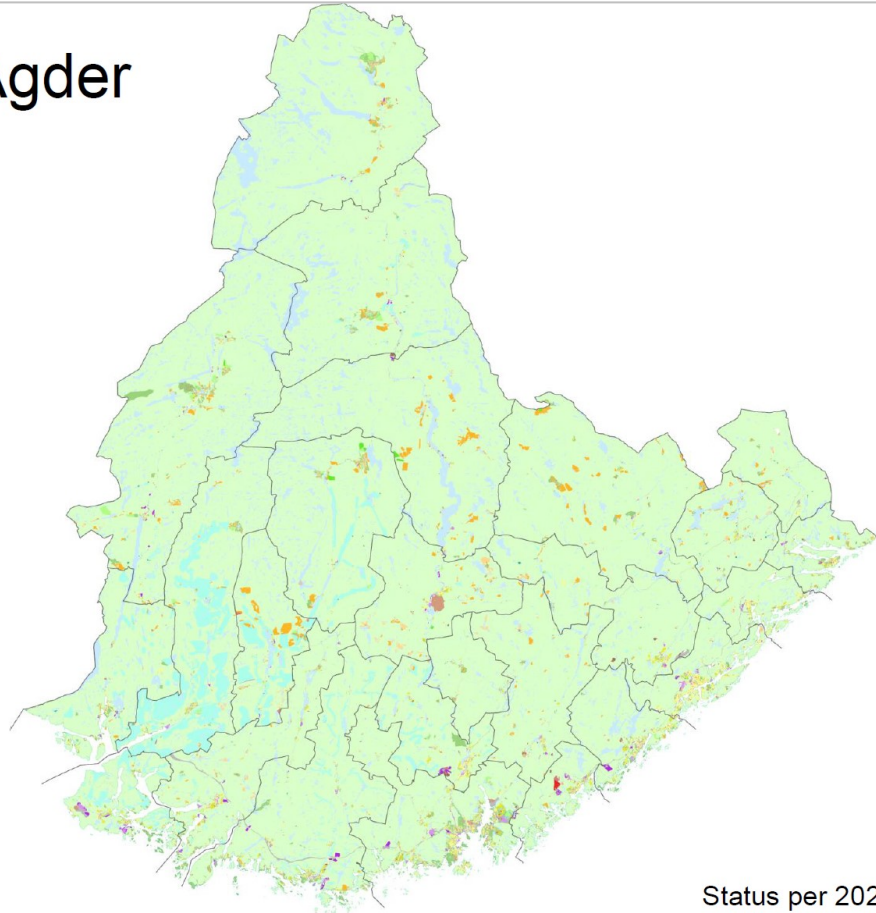
planlagt arealforbruk i Agder

- I kommuneplaner og reguleringsplaner ligger det inne ytterligere

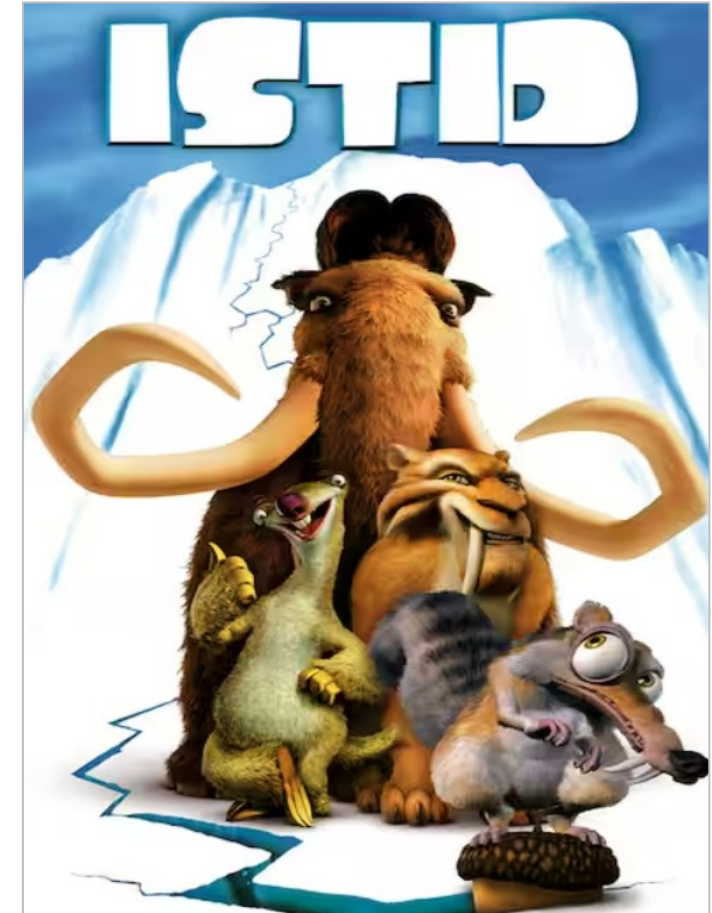
~430 km²

(14 daa til hver nye innbygger fram mot 2050)

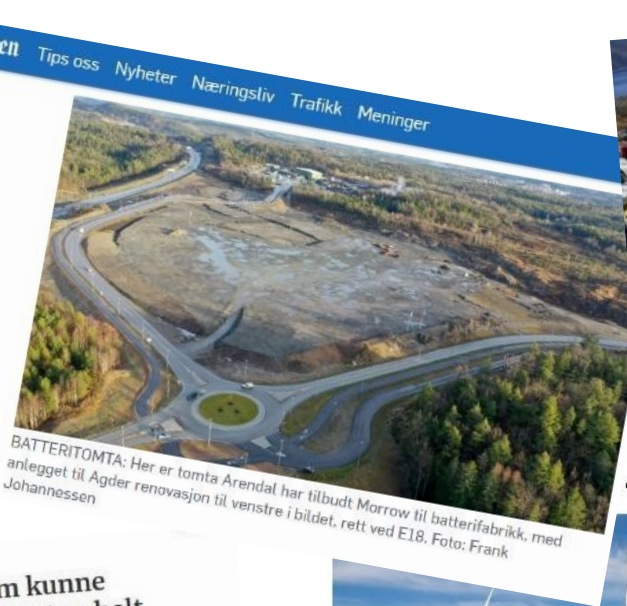
* Utbyggingsformål som ikke er tatt i bruk ihht SSB arealbruk (men uten LNF-spredd)

Status per 2022

Samtidig skal vi bygge mye mer...

Kampen om sjøarealene – sjøtransportens livsgrunnlag

Kampen om plassene til havet er hardere enn noen gang. Og i Norge mangler et helhetlig perspektiv på sameksistens og framtidig behov for areal.

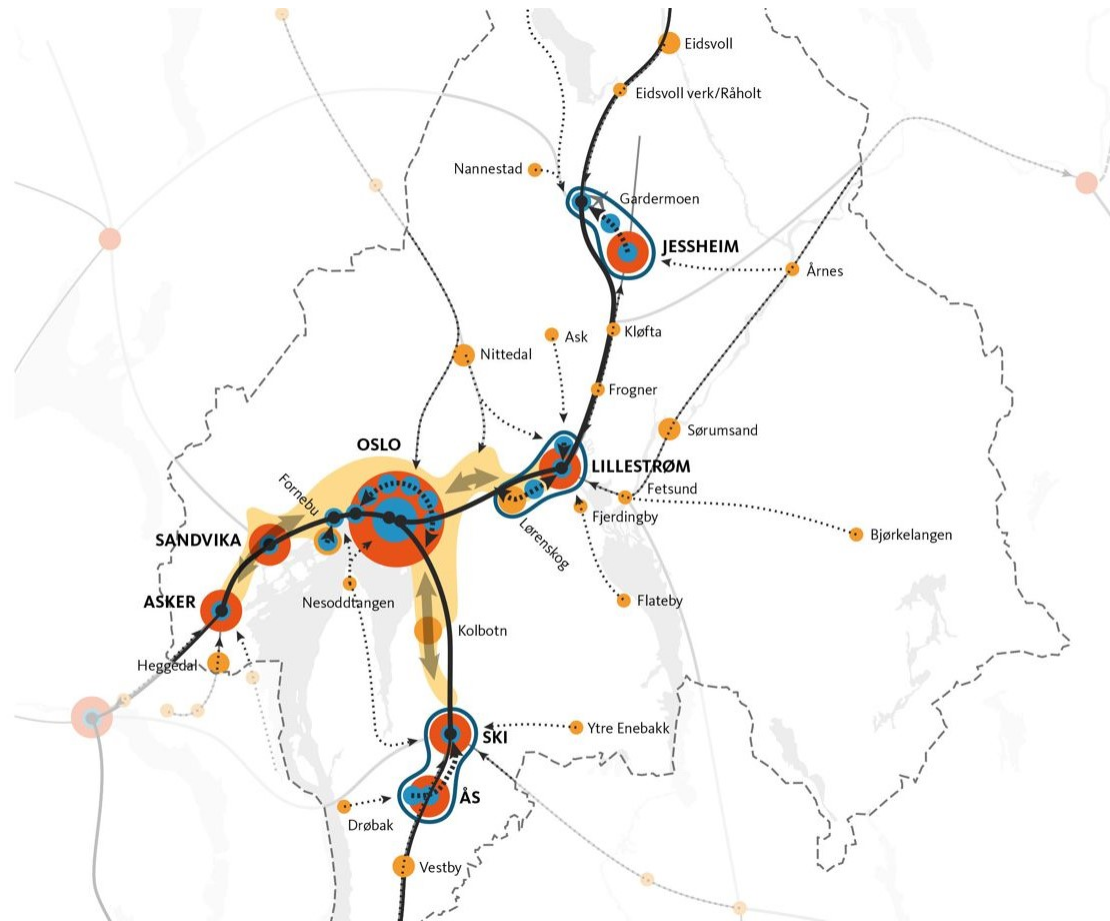

Søknad om etablering landbasert anlegg for oppdrett av laks i Espevik

Kor dist

... også i byer og tettsteder!

Årlig gjennomsnittlig vekst 2019-2022 i Follo og Mosseregionen:

- Våler 1,8%
- Vestby 1,6%
- Nordre Follo 1,5%
- Nesodden 1,5%
- Moss 0,9%
- Ås 0,7%
- Frogn 0,7%
- Enebakk 0,7%
- Råde 0,4%

Til sammenligning:

- Norge totalt 0,6%
- Oslo BA-region 1,0%
- Oslo kommune 0,9%

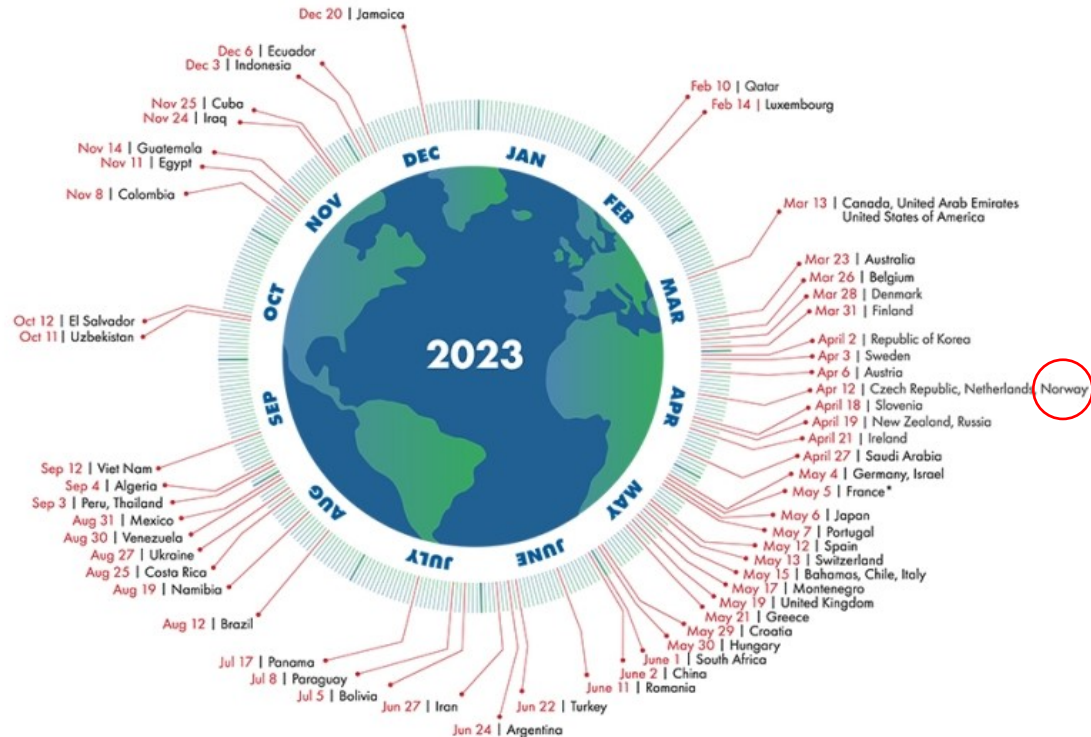
Over 2% i Norge:

- Lørenskog 3,4%
- Nes 2,8%
- Nannestad 3,1%
- Ullensaker 2,7%
- Eidsvoll 2,2%

Vekst med mindre ressursbruk?

Country Overshoot Days 2023

When would Earth Overshoot Day land if the world's population lived like...

For a full list of countries, visit overshootday.org/country-overshoot-days.
*French Overshoot Day based on nowcasted data. See overshootday.org/france.

Source: National Footprint and Biocapacity Accounts, 2022 Edition
data.footprintnetwork.org

Christian Augusts gate 13, Norges første sirkulære bygg. Foto: FutureBuilt

Vekst med kvalitet i de bygde omgivelsene?

KOMMENTAR

Hvorfor blir det så jævla stygt?

Det er et arkitekturopprop på gang. De som tror at det ikke betyr noe, må følge bedre med i timen.

FORVIST TIL SKYGGELAND: Brotorvet kjøpesenter på Stathelle har forvist- gammel trehusbebyggelse til skyggeland. FOTO: KRISTIN BAKKEN / RIKSANTIKVAREN

Agnes Moxnes
@agnesmoxnes
Kulturkommentar

Publisert 2. mai 21
Oppdatert 3. mai

Spørsmålet i overskriften irriterer norske arkitekter. De liker spørsmål om arkitektur og kvalitet, men de misliker ordet «stygt». De liker ikke «pent» heller.

Helt på alvor, arkitekter mener faktisk at det er fordømmende å snakke om pent og stygt.

Men vi som bor midt blant stygt, pent, kjedelig, trist, uharmonisk – vi synes det fungerer. Fordi det faktisk får oss til å diskutere arkitektur.

Send oss din ytring

Lyst til å skrive? Kor gjerne oss i NRK Ytring ditt innlegg. Retningsfiner du [her](#).

Lillestrøm: Tetthet og høyder er fullstendig ute av kontroll

Meierikvartalet slår knockout på selv den mest ekstreme Oslo-fortettingen.

Tetti i toppen: Med en utnyttelsesgrad på 400 prosent plasserer Meierikvartalet seg helt i norgestoppen over mest tettbygde bormiljøer. (Foto: Stine Moldafjel)

FORVENTNINGER TIL PLANLEGGINGEN

Nasjonale forventninger til planlegging

- Gir oversikt over regjeringens viktigste føringer for planlegginga.
- Skal følges opp i arbeidet med planstrategier og planar, og legges til grunn for statens deltakelse i planprosessene.
- Skal bidra til effektive planprosesser og færre innsigelser.

Planleggingen skal fremme bærekraftig utvikling

1. Innledning
2. Samordning og samarbeid i planleggingen
3. Trygge og inkluderende lokalsamfunn
4. Velferd og bærekraftig verdiskaping
5. Klima, natur og miljø for framtida
6. Samfunnssikkerhet og beredskap

Samordning og samarbeid i planleggingen

- Oppdaterte planer
- Effektive og involverende planprosesser
- Kunnskapsbasert planlegging, kompetanse og kvalitet
- God samordning mellom myndighetene

Trygge og inkluderende lokalsamfunn

- Levende byer, tettsteder og bygder
- Nok og varierte boliger
- Gode fysiske rammer for hverdagslivet
- Natur- og kulturmiljø som ressurs
- Bedre levekår og folkehelse
- Varierte møteplasser og tilbud

Velferd og bærekraftig verdiskaping

- Legge til rette for grønne industrinæringer
- Tilgang på kompetanse, arbeidskraft og gode tjenester
- God infrastruktur som grunnlag for verdiskaping
- Tilrettelegging for natur- og kulturbasert næringsliv
- Verdiskaping i en sirkulær økonomi

Klima, natur og miljø for framtida

- Helhetlig planlegging for å nå klima- og miljømålene
- Forebygge klimagassutslepp og sikre muligheter for karbonopptak
- Ta vare på naturmangfold, friluftslivsinteresser og kulturmiljø
- Rene og rike vann og vassdrag

Samfunnssikkerhet og beredskap

- Naturfarer og klimatilpassing
- Forsvaret sine arealbehov
- Vern av dyrka jord
- Rent og trygt drikkevann
- Risiko- og sårbarhetsanalyser som grunnlag for bedre planer

Statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging

- Bidra til god koordinering og sammenheng mellom areal- og transportplanleggingen
- Bidra til et godt samspill mellom stat, fylke, kommune og utbyggere
- Bidra til arealeffektiv by- og stedsutvikling
- Ble evaluert i 2022
- Revideres nå samtidig med SPR for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning

Byvekstavtaler – verktøy for bærekraftig byutvikling

- Klimavennlig byutvikling med nullvekst i personbiltransporten
- Boliger og arbeidsplasser må lokaliseres nær kollektivknutepunkter
- Forpliktende samarbeid mellom stat, fylkeskommune og kommuner
- Byvekstavtalene sentral arena for samarbeid om miljøvennlige transportløsninger og byutvikling i byområdene

Områdesatsinger

- Avtalebasert samarbeid mellom stat og kommune om innsats i levekårsutsatte områder
- KDD leder og koordinerer statens innsats
- Før 2023: Oslo, Bergen, Stavanger, Trondheim, Drammen
- Nye i 2023: Fredrikstad, Sarpsborg, Kristiansand, Skien
- Forslag i budsjett 2024 om nye femårige avtaler: Stavanger, Trondheim, Gjøvik, Halden, Indre Østfold, Larvik, Tromsø

Gode bysamfunn med små forskjeller

- Meldingen samler regjeringens politikk for å opprettholde og styrke den sosiale bærekraften i norske byer og nabolag, gjennom å legge til rette for gode levekår, høy livskvalitet og gode oppvekst- og nærmiljøer
- Eget kapittel om byplanlegging, boligpolitikk og levende lokalsamfunn
- Kommer egen stortingsmelding om en helhetlig boligpolitikk våren 2024

Regjeringen løfter arkitekturpolitikken

- Plan- og bygningsloven er et sentralt regelverk for hvordan de bygde omgivelsene utformes
- Kommunene har et stort juridisk handlingsrom til å stille krav til arkitektonisk kvalitet
- KDD fikk høsten 2022 ansvar for å koordinere regjeringens arkitekturpolitikk, vurderer behov for ny politikk eller tiltak

Offentlig-privat samarbeid om attraktive og levende bysentrum

- Potensial for å styrke offentlig-privat samarbeid
- Utviklet eksempel på en samarbeidsmodell, utviklet etter et mangeårig samarbeid om styrke Stavanger sentrum
- Bidrar til bedre rammevilkår for næringsvirksomhet og tjenesteyting

Aerial view of a city at night, showing buildings and water.

Attraktiv by
Statens pris for bærekraftig
by- og stedsutvikling
Forbilder fra 2015-2022

PLANLEGGING FOR ATTRAKTIV OG KLIMA- OG MILJØMESSIG & SOSIAL & ØKONOMISK BÆREKRAFTIG STEDSUTVIKLING

Vekst gir muligheter

Vekst koster

Vekst kan styres

Vekst for folk

Kommunal- og
distriktsdepartementet

www.planlegging.no